

Theodor Arldt: Weltpolitik im Unterricht. Mit 9 Kartenbeigaben. Zentral-Verlag G. m. b. H. Berlin W 35, 1930. (8-r., 79 l.)

Mióta a demokratikus fejlődés következményeként egyre szélesebb néprétegek kérnek szót az állam sorsának irányításában, a nagyközönség politikai irányú nevelése komoly feladatává vált a kultúrát irányító tényezőknek. Politikai nevelésen természetesen nem a jelszavakkal dobálódzó s legtöbbször abban ki is merülő pártpolitikát értjük, hanem azt a szélesebb horizontot, ameddig minden polgár tekintetének el kell érnie, amikor hazája sorsának intézéséből ki akarja venni a részét. Az ily irányú nevelést már az iskolában meg kell kezdeni. Szerzőnk ebben siet a nevelőknek segítségükre. Mit kell nyújtania az ilyen irányú nevelésnek, milyen tárgyak keretében és melyik iskolatípusban mennyit? Eszerint tehát a könyv hármastagozatú. Az első részét, ahol az állam anyagi és szellemi javait — tudományosan: szerkezetét — ismerteti, a modern politikai földrajz olvasói jól ismerik. Általában tanult emberek között köztudomású. A második részében figyelemreméltó, hogy az ilyen irányú ismereteket nem egyedül a földrajz van hivatva közölni, hanem a történelem is, sőt hálásan kiveheti belőle részét az idegen nyelvtanítás (francia, angol, latin, görög), a természetrajz és a mennyiségtan is. Szerzőnk vázlatosan mutatja be, hogy az említett tárgyak miként kapcsolhatnak be ilyen irányú ismereteket. A harmadik rész bennünket magyarokat a legkevésbé érdekel, mert itt az egyes német iskolatípusokról van szó, az elemi tagozattól egészen az egyetemig. Ez annyira speciális, hogy minden országnak magának kell a saját iskolaszervezetéhez alkalmaznia.

Karl János.

Arthur Galliner: Sigismund Stern. Der Reformator und der Pädagoge. 1930. 190 lap.

Majna-Frankfurt történeti bizottsága könyvsorozatban örökíti meg a város kiváló fiának emlékét. Ennek a *Frankfurter Lebensbilder* című monografia-sorozatnak XII. köteteként jelent meg a híres William Stern nagyatyjának részletesen megírt élet- és jellemrajza. Sigismund Stern (1812—67) rendkívül sokoldalú és alkotó személyiség volt; Beneke és Schleiermacher tanítványa, akiknek hatása ellenére megőrizte önállóságát: neki a pedagógia elsősorban nem tudomány, hanem művészet, amit a gyakorlatban maga is igazolt. Már 23 éves korában Berlinben tanított, ahonnan tíz évi működés után 1855-ben az 1804-ben alapított frankfurti *Philanthropin* nevű zsidó tanintézet (idővel nép- és polgári, majd polgári és reáliskolává fejlődött) élére került és ott haláláig kiváló sikerrel működött. Ott ismerkedett meg Diesterweggel, akivel később is szoros irodalmi összeköttetést tartott fenn. A szerző hősének sokoldalú működését követve, a nyomtatásban megjelent vagy kéziratbeli gazdag anyag lelkiismeretes felhasználásával (l. a Függelékben közölt 166 jegyzetet), négy főrészben foglalja össze irodalmi-nyelvészeti, vallásreformatori, politikai és történetírói, végül pedagógiai szereplésével (104—169. l.). Ez utóbbi fejezetet annak a kornak jobb megértése kedvéért az 1750—1850 közti pedagógiai áramlatok, a realizmus és neohumanizmus küzdelmének ismertetése vezeti be, amelyet S. Stern a nevelés és tanítás körül kifejtett tevékenységének egyes szempontok szerint való részletes méltatása követ. Ebből a következő jellemző

részleteket emeljük ki. „Nevelés nem egyéb, mint a veleszületett eszményi embernek kifejtése a lehetséges legnagyobb tökéletességig.“ S. Stern a ma ismét annyira hangoztatott valóságpedagógiának (*Wirklichkeitspädagogik*) híve: „Az iskolának jellege és feladata nincsen örök időkre megszabva, hanem történetileg fejlődik, változik.“ Fegyelem dolgában a testi fenytés ellen foglal állást; a reáliákban kiindulópontul a szülőföld ismertetése szolgáljon; az osztályfőnökség intézményét több mint tíz évvel a porosz reform (1867—8) előtt honosította meg. Ellensége minden partikularizmusnak: a felekezeti iskolának (zsidó iskolájában keresztény tanerőket is alkalmaz) és az egyoldalúan nemzeti iskolának: végcélja az egész emberiség nevelése, ahonnan az út a vallásos, majd nemzeti és hivatásbeli nevelésen keresztül lefelé a családi nevelésre vezet, amelyről külön munkát is írt (*Die häusliche Erziehung*, 1867). Pedagógiai irodalmi működésének javarésze intézetének Ertesítőiben (*Einladungsschrift*) jelent meg: *Erziehung zur Pflichttreue* (1857). *Elemente der sittlichen Erziehung* (1858). *Der weibliche Beruf und die Erziehung für denselben* (1859). *Erziehung zur Wahrhaftigkeit* (1860). *Die Bildungsepochen des Menschen und ihre Grenzen* (1862). *Anforderungen des Lehrerberufs* (1864). *Verschiedenheit der Kindercharaktere und der ihnen entsprechenden Erziehung* (1865). Politikai hitvallása valamennyi német törzs egysége, amelyet ebben a ma ismét időszerű követelésben fejezett ki: „Ausustria németjei is hozzánk tartoznak!“

Ahogy Sigismund Stern e műből megismertük, amelynek megírására az első lökést Julius Ziehen, a frankfurti egyetem pedagógia-tanára adta meg, méltó helyre tarthat számot a német, és kiváló helyre a zsidó nevelés történetében.

kj.

Voeux du 4e Congrès International d'Éducation familiale. Liège, 1930. Institut International de Pédagogie Familiale. (S-r., 24 l.)

A nevelés kérdéseivel való tudományos foglalkozás a közvélemény szerint a pedagógusok szaktanulmányai közé tartozik, pedig a nevelésről szóló megokolt tudományos ismeretek voltaképpen minden szülőre nézve nélkülözhetetlenül szükségesek. Ismeretes dolog, hogy az iskolának talán semmit sem vetnek gyakrabban szemére, mint azt, hogy nem nevel, hanem csak tanít. Többé-kevésbé bizonyára az iskola természetéből következik, hogy inkább az oktatást tekinti feladatának, mint a nevelést, jóllehet nyilvánvaló, hogy a nevelés szempontjairól sohasem szabad megfeledkeznie. Azonban ha az iskola a legteljesebb mértékben megfelel is nevelő feladatának, akkor sem mentheti fel a szülőket a nevelés kérdéseivel való foglalkozás kötelessége alól, mert a nevelésnek igen nagy része a családban megy végbe. Ha pedig mindezt meggondoljuk, nehéz megérteni, hogyan lehetséges az, hogy oly feltűnően csekély gondot fordítunk a szülőknek rendszeres pedagógiai kiképzésére, s aránylag oly kevés a szülők részére írt jó neveléstani munkák száma.

A nevelésnek ezt a sajnálatosan elhanyagolt területét akarja művelni a családi nevelés szolgálatában álló Nemzetközi Intézet, s erre vonatkoznak a családi nevelésről Liège-ben 1930 augusztusában tartott 4. nemzetközi kongresszusnak a címül írt füzetkében közzétett óhajai is. Meg van álla-